

ปัญหาทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาไม่เป็นธรรม :
ศึกษากรณีสัญญาประกันวินาศภัย

พิทยา วิทยาไพโรจน์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2549

ISBN 974 - 671 - 506 - 2

LEGAL PROBLEMS CONCERNING CONSUMER PROTECTION
IN PART OF UNFAIR CONTRACT :
IN CASE OF CASUALTY INSURANCE CONTRACT

PITAYA VITAYAPIROS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws

Department of Law
Graduate School, Dhurakij Pundit University

2006

ISBN 974 - 671 - 506 - 2

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เพราะความเมตตา และความกรุณาอย่างยิ่งของ รศ.ดร.กัลยา ตันศิริ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ที่ให้ทั้งคำปรึกษาแนะนำ และเอาใจใส่ดูแลผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีเสมอมา ซึ่งพระคุณดังกล่าวยากที่จะหาใดเปรียบ ผู้เขียนขอกราบขอบคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบคุณ ศ.ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ได้เมตตาได้รับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ กราบขอบคุณ อ.ธีรวัฒน์ จันทรสมนุญ รศ.ดร.ภูมิ โชคเหมาะ ที่ได้เมตตาและสละเวลาอันมีค่ารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของอาจารย์ทั้งสามท่านสูงค่า และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จ ความเมตตาและกรุณาของอาจารย์ทุกท่านที่มีต่อผู้เขียนจึงสูงยิ่ง

ผู้เขียนขอกราบขอบคุณ คุณพ่อนุกูล และคุณแม่ชัชวราง วิทยาไพโรจน์ และครอบครัว ผู้ซึ่งเป็นที่เคารพรักและเป็นกำลังใจให้ผู้เขียนรวมทั้งให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เขียนตลอดมา กราบขอบคุณเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ได้ให้ข้อคิดแก่ผู้เขียนในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ลุล่วง กราบขอบคุณคณาจารย์คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ผู้เขียน

ขอบคุณ เพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ คณะนิติศาสตร์ที่ได้ช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจให้ผู้เขียน

หากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีคุณค่า และประโยชน์ประการใดแล้ว ผู้เขียนขอขอบแต่ปูชนียอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียนมาตั้งแต่เยาว์วัย และขอบแต่เป็นกตเวทิตาแด่บิดามารดาที่ให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้เขียน ถ้าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่องประการใดแล้วผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พิทยา วิทยาไพโรจน์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ผ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 สมมุติฐาน	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
2. วรรณกรรม แนวความคิด และ ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และการประ กันภัย	5
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการทำสัญญา	6
2.1.1 หลักเสรีภาพในการทำสัญญา	6
2.1.2 หลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนา	7
2.1.3 หลักความเท่าเทียมกัน	7
2.1.4 หลักสัญญาต้องเป็นไปตามสัญญา	7
2.1.5 หลักความยุติธรรม	7
2.1.6 หลักความแน่นอนของกฎหมาย	7
2.2 ความเป็นมาของการคุ้มครองผู้บริโภค	7
2.2.1 หลักการและเหตุผล	8
2.2.2 ทฤษฎีกฎหมายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี	11
2.3 ทฤษฎีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค	12
2.3.1 หลักการและเหตุผล	12
2.3.2 ทฤษฎีกฎหมายที่นำมาใช้เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค	14
2.4 ความเป็นมาของการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย	16
2.5 ความเป็นมาของการควบคุมธุรกิจประกันภัย	19
2.5.1 หลักการและเหตุผล	19
2.5.2 ทฤษฎีในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัย	20
3. มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการประกันวินาศภัยของไทย	
เปรียบเทียบกับต่างประเทศ	23
3.1 หลักกฎหมายประกันวินาศภัยของประเทศไทย	24

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.1.1 หลักเกณฑ์สำคัญเกี่ยวกับสัญญาประกันวินาศภัย	24
3.1.1.1 ความหมาย	24
3.1.1.2 ลักษณะของสัญญาประกันวินาศภัย	25
3.1.1.3 ธรรมเนียมประกันภัย	26
3.1.2 กฎหมายเฉพาะในการควบคุมธุรกิจประกันวินาศภัย	27
3.1.2.1 ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 58 (พ.ศ.2515)	28
3.1.2.2 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535	28
1) องค์การกำกับดูแล	29
2) การกำกับดูแลความมั่นคงและฐานะการเงินของผู้ประกอบธุรกิจ	30
3) การกำกับดูแลเพื่อคุ้มครองผู้เอาประกันภัย	33
3.2 มาตรการในทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองด้านสัญญา	35
3.2.1 ลักษณะของสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในประเทศไทย	35
3.2.1.1 ลักษณะของสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540	37
3.2.1.2 ลักษณะของสัญญาที่ไม่เป็นธรรมตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541	43
3.2.1.3 การเปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา	48
3.2.2 การให้ความเป็นธรรมในการทำสัญญาในประเทศไทย	51
3.2.2.1 การให้ความเป็นธรรมตามหลักประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์	52
3.2.2.2 การให้ความเป็นธรรมตาม พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540	54
3.2.2.3 การให้ความเป็นธรรมตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541	57
3.3 หลักกฎหมายประกันวินาศภัยของต่างประเทศ	62
3.3.1 หลักกฎหมายประกันวินาศภัยของเทศอังกฤษ	62
3.3.1.1 การกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย	63
1) การกำกับดูแลโดยรัฐ	63
2) การกำกับดูแลตนเอง	63

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.3.1.2 กฎหมายเฉพาะในการควบคุมธุรกิจประกันวินาศภัย	63
1) พระราชบัญญัติที่ควบคุมบริษัทประกันวินาศภัย (Insurance Companies Act 1982)	63
2) พระราชบัญญัติการปฏิบัติในทางการค้า (Fair Trading Act 1973)	65
3.3.1.3 การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาไม่เป็นธรรม ในประเศอังกฤษ	68
1) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาโดยศาลอังกฤษ	69
2) กฎหมายสาระบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสัญญาโดยฝ่ายนิติบัญญัติ	71
3) องค์กรภาคเอกชนในการคุ้มครองผู้บริโภค	76
3.3.2 หลักกฎหมายประกันวินาศภัยของประเทศญี่ปุ่น	77
3.3.2.1 การกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศ	77
1) การกำกับดูแลโดยรัฐ	77
2) การกำกับดูแลตนเอง	78
3.3.2.2 กฎหมายเฉพาะในการควบคุมธุรกิจประกันวินาศภัย	78
1) กฎหมายธุรกิจประกันภัย (The Insurance Business Law 1998)	78
3.3.2.3 การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาในประเทศญี่ปุ่น	82
1) กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์	82
2) กฎหมายเพื่อควบคุมการดำเนินธุรกิจอย่างยุติธรรม	83
3) พระราชบัญญัติสัญญาผู้บริโภค	84
3.3.3 การเปรียบเทียบหลักเกณฑ์สำคัญสัญญาประกันวินาศภัยของประเทศไทย ประเศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น	86
3.3.4 การเปรียบเทียบกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาของประเทศไทย ประเศอังกฤษ และประเทศญี่ปุ่น	88
4. วิเคราะห์ปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมในสัญญาประกันวินาศภัย	93
4.1 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่ตรวจสอบสัญญาประกันวินาศภัย	93
4.2 ปัญหาความซ้ำซ้อนทางกฎหมายประกันวินาศภัย	98
4.3 ปัญหาเกี่ยวกับกำหนดระยะเวลาผูกพันตามสัญญาประกันวินาศภัย	100
4.4 ปัญหาของตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบการ ผิดสัญญาประกันวินาศภัย	102

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.4.1 ปัญหาเงื่อนไขในกรรมธรรม์ประกันวินาศภัย	103
4.4.2 ปัญหาการประวิงค่าสินไหมทดแทน	105
4.5 ปัญหาเกี่ยวกับการสิ้นสุดของสัญญาประกันวินาศภัย	108
4.5.1 ปัญหาการสิ้นสุดของสัญญาโดยข้อตกลงสองฝ่าย	109
4.5.2 ปัญหาการบอกเลิกกรรมธรรม์ประกันวินาศภัย	110
5. สรุปและขอเสนอแนะ	113
5.1 สรุป	113
5.2 ขอเสนอแนะ	115
บรรณานุกรม	117
ภาคผนวก	122
คำแปลพระราชบัญญัติข้อสัญญาไม่เป็นธรรม ค.ศ.1977	123
คำแปลพระราชบัญญัติว่าด้วยสัญญาผู้บริโภค	135
ประวัติผู้เขียน	143